

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode
Croatian Society for Bird and Nature Protection
Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek; www.ptice.hr
tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

**Primjedbe na Studiju za provedbu Glavne ocjene prihvatljivosti
za ekološku mrežu za zahvat
„Uklanjanje viška riječnog nanosa u svrhu održavanja vodnog režima i plovnosti rijeke
Save od rkm 310,0 do rkm 615,0 na području
Sisačko-moslavačke i Brodsko-posavske županije“**

«Bitno je napomenuti da je tijekom proteklih godina taj sustav (zaštite okoliša i prirode u RH – op.a) u potpunosti mutirao, tako da se studije (koje po pravilu plaća investitor) izrađuju tako da opravdavaju, a ne ocjenjuju predloženi zahvat u okolišu.... Participacija građana, koja se formalno provodi kroz javne rasprave, smanjena je na minimum, jer se primjedbe građana i nevladinih organizacija u najvećoj mjeri odbijaju. Same javne rasprave počesto se organiziraju u za građane nepovoljno vrijeme (ljetni i novogodišnji praznici), a u potpunosti se ignoriraju sve češći zahtjevi za raspisivanjem referenduma na lokalnom nivou.»

Vjeran Piršć, Eko-Kvarner

1. Uključivanje i informiranje zainteresirane javnosti o zahvatu

Hrvatska je prije više od godine dana, u srpnju 2013., postala punopravna članica Europske Unije, ali su tijela javne i državne uprave, uključujući Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, zadržala dobre stare „balkanske“ običaje ignoriranja zainteresirane i stručne javnosti u postupcima vezanima za ekonomski besmislene, a ekološki štetne projekte poput projekta „Uklanjanja viška riječnog nanosa u svrhu održavanja vodnog režima i plovnosti rijeke Save od rkm 310,0 do rkm 615,0 na području Sisačko-moslavačke i Brodsko-posavske županije“ (vidi dalje: svrha zahvata).

Da je tome tako, svjedoči činjenica da su Hrvatske vode ovaj projekt razvijale u potpunoj tajnosti i bez ikakvog uključivanja zainteresirane javnosti, a suprotno današnjoj modernoj praksi upravljanja vodama. Današnje, moderno upravljanje vodotocima zahtjeva integrirani pristup planiranju projekata i zahvata. Ono je obvezno i u Hrvatskoj, sukladno međunarodno prihvaćenim obvezama definiranim u [Dunavskom](#) i [Ramsarskom](#) konvencijom, kao i [Zajedničkom izjavom o vodećim principima za razvoj unutarnje plovidbe i zaštite okoliša u slivu rijeke Dunav](#) („Joint Statement“). Koncept integriranog planiranja bi trebao biti jako dobro poznat hrvatskim institucijama koje se bave vodnim gospodarstvom jer njihovi predstavnici redovito sudjeluju na sastancima (2006-2014) te su sudjelovali u pripremi i prihvaćanju Platina priručnika (ICPDR 2010). Iako je ovaj priručnik, zahvaljujući Agenciji za plovne putove, preveden i dostupan na hrvatskom jeziku¹, planiranje ovog zahvata nije slijedio niti jedan od predloženih koraka navedenih u njemu.

S druge strane, iako je nadležno Ministarstvo zaštite prirode i okoliša informaciju o projektu dobilo 17. listopada 2013., javnost i zainteresirana javnost su o njemu obavještene tek 14. svibnja 2014 (sedam mjeseci kasnije) s tim da se javnost i zainteresirana javnost može u

¹ <http://vodniputovi.hr/platina/>

postupak uključiti tek tijekom javnog uvida. Nadatelje, tijela javne uprave su zadržala dobar stari „balkanski“ običaj provodeći javni uvid usred ljetnih praznika i godišnjih odmora (od 01.07-01.08. u Sisačko-moslavačkoj, te 14.07-14.08. u Brodsko-posavskoj županiji) kada se očekuje najmanji odaziv i sudjelovanje javnosti.

Stoga, sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode o pravu na pristup informacijama i sudjelovanju javnosti **tražimo da se ovaj javni uvid Rješenjem obustavi**, te da se postupak ponovno provede u prikladnom vremenu (izvan vremena praznika i godišnjih odmora, državnih blagdana i sl.) kako bi se osiguralo pravovremeno i cjelovito sudjelovanje javnosti i zainteresirane javnosti u njemu.

2. Svrha zahvata

Studija Glavne procjene zahvata (u daljnjem tekstu: Studija) navodi da je predmet zahvat iskop viška riječnog nanosa iz korita rijeke Save iz dva razloga: 1) poboljšanja protočnosti, te 2) radi postizanja uvjeta plovnosti². Oba razloga se mogu karakterizirati lažnima iz slijedećih razloga:

- Protočnost

U Studiji se na str. 27 navodi se slijedeće:

Drugi razlog za otklanjanje nanosa je njegovo taloženje na dijelovima riječnog profila izvan kinete plovnog puta. Ovaj nanos može negativno utjecati na uvjete protočnosti rijeke, na neželjeno skretanje toka rijeke prema obalama i ugrožavanju njihove stabilnosti, ali i lokalnom povećanju brzina i degradaciji dna.

Iz gore navedenog može se isčitati potpuno nepoznavanje modernih shvaćanja hidromorfologije riječnih sustava koje je bilo karakteristično za danas zastarjeli koncept upravljanja vodama iz 19-tog i 20-tog stoljeća. Studija glavne ocjene prihvatljivosti zahvata na ekološku mrežu nije niti u jednom trenutku prepoznala da je **čitav zahvat temeljen na pogrešnom konceptu**, danas već **primitivnoj i zastarjeloj dogmi „Uređeni vodotok = stabilni vodotok“**.

Čovjek je intenzivno regulirao rijeke, uključujući Savu, tijekom posljednja dva stoljeća, ali je tek posljednjih 50-ak godina postao svjestan negativnih posljedica tih regulacija, poput gubitka prirodnih procesa meandriranja, gubitka povezanosti rijeke i njenog poplavnog područja, gubitka hidrološke povezanosti i opadanja razina nadzemnih i podzemnih voda, koncentracije erozivnih procesa unutar samog korita rijeke što dovodi do erozije dna, te gubitak prirodnih riječnih staništa koja su ključna za opstanak npr. riba, kukaca i ptica (WWF 2002, ICPDR 2010, Danubeparks 2011).

Upravo zbog potrebe da se spriječe daljnje ekološke i ekonomske štete, kao i da se vodotoci i vodni resursi koriste na održivi način, u posljednjih 10-ak godina došlo je do potpune promjene koncepta upravljanja rijekama, te se on od dogme „**Uređeni vodotok = stabilni vodotok**“ izmjenio u znanstveno potvrđeni koncept „**Dajte rijekama prostora**“ i „**U suradnji s Prirodom**“ s kojim se nastoje sačuvati prirodni hidromorfološki procesi poput meandriranja, slobodnog formiranja obala i korita rijeke, neometanog plavljenja i razvoja

² Str. 25 Studije

vodenih i močvarnih ekosustava. Pri tome se taloženje nanosa, skretanje i meandriranje glavnog toka ili erozija obala ne smatraju „ugrožavanjem“ i opasnošću već dobrodošlim i poželjnim prirodnim hidro-morfološkim procesima koji doprinose stabilnosti riječnih ekosustava. Ovaj koncept koji se temelji na održivom korištenju prirodnih dobara ugrađen je u međunarodne konvencije (npr. Konvencija o suradnji na zaštiti i održivoj uporabi rijeke Dunav, 1994; Konvencija o vlažnim područjima od međunarodnog značaja, osobito kao staništa ptica močvarica, 1977), europsku legislativu (Okvirna direktiva o vodama, Direktiva o poplavama, Direktiva o staništima, Direktiva o pticama), nacionalno zakonodavstvo (Zakon o vodama, 2009, 2011, 2013; Zakon o zaštiti prirode, 2008, 2011, 2013; Nacionalna strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti; Pravilnik o rijetkim i ugroženim staništima, Uredba o proglašenju ekološke mreže itd.), te planove upravljanja (Plan upravljanja Dunavskim slivom, 2009; Plan upravljanja Parkom prirode Lonjsko polje).

- Postizanje uvjeta plovnosti

Rijeka Sava je i u sadašnjim uvjetima, bez planiranih iskapanja sedimenta plovna od granice sa Srbijom do Siska sukladno međunarodnim sporazumima i AGN ugovoru tj. 240 dana godišnje (vidi [AGN Annex 3.a.viii i 3.b.iv](#)). Naime, potreba za provođenjem ovog zahvata nastoji se opravdati međunarodnim obvezama Republike Hrvatske vezanih za osiguravanje neometane plovnosti i međunarodnog plovnog puta (npr. preporuke Dunavske komisije iz 1948; UN/ECE klasifikacijom vodnih putova iz 1992, te AGN ugovorom iz 1996.), te domaćim strategijama razvoja plovnosti na unutrašnjim vodama.

Vezano za međunarodne obveze, potpuno je jasno i nesporno da Hrvatska mora omogućiti neometani prijevoz ljudi i roba na području teritorijalnih voda Save. Međutim, niti jedan od gore navedenih međunarodnih sporazuma **izričito ne zahtjeva** da Hrvatska **mora pod svaku cijenu izgraditi** plovni put odgovarajuće klase pri tome uništavajući vlastite prirodne i krajobrazne vrijednosti. Nadalje, svi gore navedeni međunarodni sporazumi o plovidbi **preporučuju**, a ne obvezuju, određene parametre plovnosti (kako to tendenciozno tumače investitor i izrađivač Studije³). Čak i AGN ugovor (pri čemu treba znati da ugovor u zakonskom smislu nije jači od zakona ili konvencija) dozvoljava odstupanja od navedenih klasa plovnosti, pod uvjetom da je ona **osigurana 240 dana godišnje**. Studija, naravno, ne navodi niti jedan dokaz ili podatak o tome gdje je i koliko dana godišnje u proteklom periodu plovidba bila onemogućena zbog niskog vodostaja i/ili eventualnih nanosa. Stoga se tvrdnje da „višak nanosa“ ometa plovnost mogu ocjeniti kao potpuno paušalne i nedokazane. Drugim riječima, **ne postoji niti jedna međunarodna obveza koju Hrvatska trenutno ne poštuje vezano uz omogućavanje neometane plovidbe rijekom Savom**, što je dobro poznato svim djelatnicima Uprave za vodno gospodarstvo Ministarstva poljoprivrede, Uprave pomorske i unutarnje plovidbe, brodarstva, luka i pomorskog dobra Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture ili Ministarstva vanjskih poslova.

S druge strane, transport roba na rijeci Savi je, prvenstveno iz ekonomskih razloga, u proteklih 20 godina doživio potpuni kolaps⁴. Još je SUO za uređenje savskog plovnog puta⁵ iz

³ Str. 26 Studije

⁴ <http://www.dzs.hr>

2010. ukazala na sustavni pad prometa roba (2009. godine je bio u razini 250 tona godišnje), a time i potrebe za ulaganjima sredstava poreznih obveznika za „uređivanjem“ plovnog puta.

Slijedom gore navedenog, dolazimo do stvarne svrhe zahvata:

Osnovni cilj zahvata uklanjanja nanosa iz rijeke Save je nastojanje Hrvatskih voda da omogući dobivanje unosnih ugovora licenciranim tvrtkama za izvođenje vodograđevnih radova i daljnja komercijalna eksploatacija šljunka i pijeska na teret poreznih obveznika Republike Hrvatske.

Naime, radovi održavanja vodotoka i iskapanja šljunka i pijeska su prvenstveno financirani sredstvima poreznih obveznika Republike Hrvatske koji se sakupljaju putem različitih vodnih naknada. Na taj način se sredstva poreznih obveznika izravno prelijevaju na račune privatnih i privatiziranih tvrtki. Istovremeno, komercijalna eksploatacija (daljnja preprodaja) šljunka i pijeska iz vodotoka ostaje kao prihod licenciranih tvrtki, te čini izravnu štetu i predstavlja nelojalnu konkurenciju drugim proizvođačima šljunka i pijeska koji svoju proizvodnju ostvaruju u legalnim šljunčarama izvan vodotoka, a koji su opterećeni brojnim troškovima koji proizlaze iz Zakona o rudarstvu, a koje licencirane tvrtke za izvođenje vodograđevnih radova nisu dužne plaćati.

Da je **komercijalna eksploatacija i stvaranje ekstraprofita licenciranih tvrtki jedini cilj zahvata** jasno je iz opisa varijantnih rješenja Studije⁶ u kojima se varijante održavanja plovnog puta bez vađenja nanosa tj. odlaganjem nanosa u korito rijeke gotovo ne razmatraju (vidi dalje: varijantna rješenja).

Jednako tako tome svjedoči činjenica da Agencija za vodne putove⁷, javna ustanova zakonom zadužena za razvoj i održavanje plovnih putova, smatra da plovnost zbog nanosa nije ugrožena na gotovo pola dužine dionica i da su količine koje bi trebalo razmjestiti znatno manje od onih što predlažu Hrvatske vode⁸.

Nadalje, besmislenosti zahvata i skrivenim namjerama investitora svjedoči činjenica da se „održavanje“ plovnog puta od Jasenovca do Slavenskog Šamca planira samo duž njegove lijeve polovine (35 m) (što je jednako funkcionalno kao kada bi duž dionice željezničke pruge zamijenili samo lijeve tračnice, dok bi desne ostale nezamijenjene).

Od svih paušalnih tvrdnji ipak nam je najdraža slijedeća⁹:

Održavanje plovnosti osigurava odvijanje riječnog prometa bez smetnji. Održavanje plovnog puta ne znači nužno intenziviranje riječnog prometa, te se značajni neizravni nepovoljni utjecaji, npr. zbog povećane učestalosti i povećane energije valova u obalnom pojasu mogu isključiti. Tijekom

⁵ Studija utjecaja na okoliš Uređenje savskog plovnog puta i određivanje regulacijske linije Save od Račinovaca do Siska. VPB Zagreb, ožujak 2010.

⁶ Str. 66-67 studije

⁷ <http://vodniputovi.hr/o-nama/>

⁸ Vidi rješenje MZOiP od 19.11.2013.

⁹ Str. 148 Studije

Ova tvrdnja jasno oslikava činjenicu da **cilj zahvata nije povećanje prometa na rijeci Savi već samo kopanje radi preprodaje materijala.**

3. Varijantna rješenja

Na str. 66 Studije navedeno je da su razmatrana tri varijantna rješenja:

1. iskop nanosa s uklanjanjem iz vodotoka (osnovna varijanta, varijanta 1)
2. iskop nanosa s razmještanjem unutar vodotoka (varijanta 2)
3. „nulta opcija“ (opcija „ne činiti ništa“)

Međutim, varijanta 3. uopće nije razmatrana pod izgovorom da „*takvo rješenje u slučaju klasificiranih vodnih putova nije povoljna opcija*“ jer na „*međunarodnim vodnim putevima koji se u većoj mjeri koriste od ostalih klasa vodnih putova može doći do ozbiljnih smetnji u plovidbi s povećanim rizikom od nasukavanja ili drugih oblika incidentnih situacija...*“. naravno, za ove tvrdnje nije priložen niti jedan jedini dokaz – osobito o razmjerima plovidbe na Savi (koliko to brodova plovi Savom na dnevnoj bazi, koliko puta je došlo do smetnje u plovidbi s povećanim rizikom od nasukavanja ili drugih incidenata i sl.).

Druga varijanta, iskop nanosa s razmještanjem u vodotoku je razmatrana samo za tri (od ukupno 13 lokacija tj. 23%)¹⁰.

Time je izravno prekršena odredba članka 19. Pravilnika o procjeni prihvatljivosti plana, programa i zahvata na ekološku mrežu (Narodne novine 118/2009) koja izričito zahtijeva da Glavna ocjena sadrži Varijantna rješenja zahvata, opis drugih pogodnih mogućnosti, što je dovoljan pravni razlog za odbacivanje ove Studije.

Današnja moderna praksa upravljanja vodama **zahtijeva razmatranje** takvih **alternativnih rješenja koja** ne samo da spriječavaju značajne štete po okoliš, već **osiguravaju poboljšavanje** uvjeta po prirodu i okoliš. One uključuju, i nisu ograničene na slijedeće (Platina priručnik str. 57-58):

- Razmatranje varijante modernizacije riječne flote i prilagođavanja tehničkih parametara plovila uvjetima plovnosti – sukladno konceptu „**prilagodimo brodove rijeci, a ne rijeke brodovima**“
- Razmatranje varijante osiguravanja neometane plovnosti i povećanja kapaciteta prijevoza putem **pronalaženja najpogodnijeg načina rada prijevoznika**
- **Uvođenjem modernih navigacijskih sustava i kontrole prometa** kako bi se izbjeglo zagušenje pojedinih dionica (npr. RIS-a *River Information Service*)
- **Korištenje multimodalnog načina transporta** – npr. povećanjem kapaciteta luke Vukovar, te daljnjeg prijevoza tereta budućom autocestom Osijek-Budimpešta koja će biti u funkciji već 2013. Godine

Nadalje, Studija nije razmatrala niti najjednostavniju mogućnost omogućavanja plovnosti – pomicanja linije plovnog puta unutar vodotoka (koji je širok 120-150 m, dok je raspon lovnog puta samo 70 m) kako bi se izbjegli navodni sprudovi.

¹⁰ Str. 178 studije

4. Kvaliteta procjene utjecaja zahvata na ekološku mrežu

Kvaliteta ove Studije jednaka je kreditnom rejtingu Republike Hrvatske (koji je kolokvijalno nazvan „smeće“), a tome svjedoče slijedeće činjenice:

- Studija tvrdi da je osnova ovog zahvata Idejni projekt uređenja savskog plovnog puta i određivanje regulacijske linije Save od Račinovaca do Siska¹¹ na temelju čega su Hrvatske vode izradile Idejni projekt uklanjanja viška riječnog nanosa u svrhu održavanja vodnog režima i plovnosti rijeke Save, Kupe i Une. Međutim, u Studiji također u nekoliko navrata jasno piše da se Idejni projekt uređenja savskog plovnog puta više ne može smatrati aktualnim zbog **značajnih promjena** na rijeci Savi (što je potvrđeno u u studiji ZANNETTI I SUR. 2013), te da je potrebno izraditi novi¹² i čija izrada je u potpunosti neizvjesna. Drugim riječima, **zahvat se temelji na zastarjeloj i danas irelevantnoj dokumentaciji** bez aktualnih mjerenja ili drugih potrebnih podataka.
- U Studiji se u više navrata tvrdi da za zahvat **nije napravljena odgovarajuća tehnička dokumentacija o točnim lokacijama** vađenja sedimenta, njegovom prostornom rasporedu i točnim količinama, kao niti odgovarajuća hidrološka i hidraulička mjerenja. **Nisu napravljeni niti odgovarajući hidrodinamički modeli i procjena utjecaja na uvjete sedimentacije i erozije u vodotoku.**
- U Studiji se u više navrata manipulira količinama nanosa kojeg je potrebno izvaditi: ovim zahvatom je predviđeno vađenje 441.000 m³, sa drugim zahvatima 580.150 m³, dok projekt Idejni projekt uređenja savskog plovnog puta zahtijeva vađenje 1.734.000 m³¹³. Međutim, vrlo vješto se izbjegava dati odgovor na pitanje u kojem vremenskom razdoblju se taj nanos najmjerava izvaditi (tijekom 1, 3, 5 ili 10 godina?). U Studiji se ipak jasno navodi da su količine „viška“ nanosa samo približne jer **ne postoje odgovarajući tehnički elaborati i mjerenja**, tako da **procjene ne predstavljaju stvarne količine** koje će se iskopati¹⁴. Drugim riječima, evidentno je da su potrebe za iskopavanjem dobivene ili tzv. SIR-metodom (tj. „samo-iz-rukava“ metoda) ili metodom „neposrednog vizualnog opažanja“ (= dođe Mile na obalu Save i kaže: „Uuuu, vidi, vidi, koliko se tu šljunka nataložilo! Valjalo bi ga iskopati!).
- U Studiji se navodi da **ne postoje mjerenja donosa i pronosa vučenog nanosa**, upravo onoga koji se namjerava dodatno vaditi ovim zahvatom¹⁵.
- U Studiji se navodi da **ne postoje podaci o tome kolika količina sedimenta je iskopana** u proteklom razdoblju, pa nije moguće dati usporedbu s količinama koje se planiraju dodatno izvaditi predmetnim zahvatom¹⁶. Ova tvrdnja je, naravno, nestinita jer sukladno Zakonu o vodama Uprava za vodno gospodarstvo, Vodopravna inspekcija i Hrvatske vode (Investitor) putem odgovarajućih očevidnika moraju posjedovati podatke o dosadašnjim koncesionarima i količinama iskopanog materijala. Ukoliko Investitor ustraje u tvrdnji da ne postoje podaci o količinama iskopanog sedimenta, to bi samo

¹¹ Str. 169 studije

¹² Str. 170 studije

¹³ Str. 28, 170, 175 studije

¹⁴ Str. 29 studije

¹⁵ Str. 57 studije

¹⁶ Str. 168 studije

značilo da se cijeli sektor eksploatacije pijeska i šljunka iz vodotoka utemeljen na kršenju zakona, lopovluku i kriminalu, a za koji su onda izravno odgovorni djelatnici tri gore navedene institucije. S druge strane, poznato je da je na području Save koja se teritorijalno nalazi u Bosni tijekom posljednjih 10 godina iskopano između 3-5 mil. m³ materijala koji je izravno ugrađen u izgradnju autoputa A5 (Vrpolje-Osijek). Isto tako je očito da Investitor i druga nadležna tijela skrivaju podatke o dosada iskopanim količinama jer bi njihova objava javnosti ukazala na pretjeranu i neodrživu eksploataciju, kao i široko raširenu korupciju i kriminal koja se krije iza poslova eksploatacije šljunka i pijeska iz vodotoka u Hrvatskoj.

- Iako ne postoje ulazni i izlazni podaci o pronosu nanosa, količini, tipu i granulometrijskom sastavu sedimenta na dnu vodotoka itd. u Studiji je napravljeno hidrodinamičko modeliranje za dvije od 13 dionica (15%)¹⁷. Ipak, **na temelju samo dva modeliranja bez odgovarajućih podataka** se zaključilo da planirani zahvat iskopa neće značajnije utjecati na hidrodinamiku rijeke Save, niti na režim plavljenja niti na razine podzemnih voda (sic!).
- Samostalni **utjecaji zahvata tijekom i nakon izvođenja** opisani su čak na čitave 2 stranice¹⁸! Pri tome su utjecaji **opisani na teoretskoj i osnovnoškolskoj razini**, bez ikakvih konkretnih podataka koji bi se odnosili na stvarne lokacije zahvata. Utjecaji zahvata na ribe – ključnu ciljnu skupinu u vodotoku rijeke Save – su također samo općenito opisani¹⁹ bez ikakvih konkretnih podataka o brojnosti i rasprostranjenju vrsta na lokacijama zahvata, ili ključnim lokacijama njihova mriješćenja, hranjenja i/ili zimovanja.
- **Utjecaj zahvata na druge skupine vodenih organizama** (fitoplankton, zooplankton, bentos, biljke) koji su ključni u funkcioniranju riječnih ekosustava i trofičkim ciklusima, a time i na populacije ciljnih vrsta očuvanja ekološke mreže **uopće nisu spomenuti**, a kamoli da bi bili analizirani, iako Hrvatske vode posjeduju zavidnu količinu podataka nastalih redovitim mjerjenjima fizikalno-kemijskih i bioloških parametara na Savi i pritocima.
- Kod utjecaja zahvata na ptice uopće nisu obrađeni utjecaji na njihova gnijezdilišta, hranilišta i zimovališta na planiranim lokacijama zahvata. Utjecaji su **opisani na teoretskoj i osnovnoškolskoj razini, bez ikakvih konkretnih podataka** vezanih na lokacije zahvata, te se sve svodi na zaključak da će „*ptice reagirati bijegom*“²⁰, pa samim time „*niti utjecaj neće biti značajan*“.
- Kumulativni utjecaji sa drugim zahvatima su u Studiji zanemareni ili minimalizirani paušalnim tvrdnjama da neće doći do pogoršanja stanja vodotoka²¹, iako već danas činjenice govore suprotno. Npr. izgradnja hidroakumulacija i vodnih stepenica (misli se na projekt „Zagreb na Savi“ koji uključuje izgradnju 7 novih akumulacija) uopće nije uključena u procjenu jer „*nije realno u slijedećih 10 godina očekivati realizaciju ovog projekta*“²², iako je u tijeku izgradnja HE Brežice u Sloveniji, a planira se izgradnja

¹⁷ Str. 155-166 studije

¹⁸ Str. 46-47 studije

¹⁹ Str. 148-150 studije

²⁰ Str. 151 studije

²¹ Str. 182 studije

²² Str. 168 studije

daljnjih 19 hidroakumulacija na Savi. Zahvati vađenja pijeska i šljunka iz Save i njenih pritoka, koji se i dan-danas dešavaju uopće nisu analizirani. Zahvati daljnje izgradnje vodnih građevina i regulacije vodotoka su svedeni na planiranu izgradnju dvije obaloutvrde iako su godišnji planovi održavanja vodnih građevina Hrvatskih voda znatno opsežniji.

Unatoč svim gore navedenim nedostacima i propustima i **bez ikakvih točnih podataka** o lokacijama i opsegu zahvata, Izvođači Glavne procjene zahvata na ekološku mrežu hrabro **zaključuju da zahvat nema značajan utjecaj na ciljeve očuvanja i cjelovitost ekološke mreže**²³. Naravno, od Izrađivača Studije, Instituta za istraživanje i razvoj održivih eko sustava (IRES) i OIKON d.o.o., drugačiji zaključak nismo niti očekivali jer se našoj praksi nismo nikada susreli sa studijom utjecaja na okoliš ili glavnom procjenom zahvata na ekološku mrežu koja bi zahvat ocijenila neprihvatljivim po okoliš i ekološku mrežu.

Zahvat planira uklanjanje „viška nanosa“ iz rijeke Save iako je općepoznato i znanstveno dokazano da, zbog izgradnje niza hidrocentrala na Savi i njenim pritokama, te zbog intenzivne i nekontrolirane eksploatacije navodni „**višak**“ **ne postoji**. Upravo suprotno, u Savi postoji kronični manjak sedimenta (pijeska i šljunka). To dokazuju i podaci o padu nadzemnih voda i ukopavanja rijeke u vlastito korito koje u promatranom razdoblju iznosi od 6 m (Zagreb) do najmanje 1 m u nizvodnim dijelovima.

Stoga, da bi se mogao točno procijeniti utjecaj planiranog zahvata Glavna ocjena mora sadržavati rezultate **sustavnih i višegodišnjih (barem niz od 5 godina) istraživanja pronosa nanosa** koja bi morala uključiti slijedeće postaje:

- Na ulazu Save u Hrvatsku kod Bregane – kako bi se utvrdilo koliko nanosa dolazi iz Slovenije nakon njihovih hidroelektrana
- Na rijeci Savi nizvodno od preljeva Jankomir – kako bi se utvrdilo koliko nanosa prolazi kroz samo korito Save, a koliko odlazi odteretnim kanalom Sava-Odra
- Na rijeci Savi nizvodno od ustave Trebež – kako bi se utvrdilo koliko nanosa se prihranjuje rijekom Lonjom
- Na rijeci Savi nizvodno od ušća Une kod Jasenovca – kako bi se utvrdilo koliko nanosa se prihranjuje rijekom Unom
- Na rijeci Savi nizvodno od ušća Velikog Struga – kako bi se utvrdilo koliko nanosa se prihranjuje rijekom Veliki Strug
- Na rijeci Savi nizvodno od ušća Vrbasa kod Davora – kako bi se utvrdilo koliko nanosa se prihranjuje rijekom Vrbas
- Na rijeci Savi nizvodno od ušća Orljave kod Slavenskog Kobaša – kako bi se utvrdilo koliko nanosa se prihranjuje rijekom Orljavom
- Na rijeci Savi nizvodno od ušća Ukrine kod Zbjega – kako bi se utvrdilo koliko nanosa se prihranjuje rijekom Ukrinom
- Na rijeci Savi nizvodno od ušća Bosne kod Slavenskog Šamca – kako bi se utvrdilo koliko nanosa se prihranjuje rijekom Bosnom

²³ Str. 192-194 studije

Navedena istraživanja moraju uključiti mjerenja kako vučenog, tako i suspendiranog nanosa, te uključiti točne količine pijeska i šljunka koje su iskopane u proteklom 20-togodišnjem periodu i koje doprinose deficitu potrebnog nanosa u rijeci.

Na temelju gore dobivenih podataka sastavni dio studije utjecaja na okoliš mora predstavljati **studija upravljanja sedimentom** na rijeci Savi koja će uključivati odgovore kako spriječiti daljnje pogoršanje referentnog stanja vodotoka i vodnih tijela, te mjere i aktivnosti dugoročnog upravljanja sedimentom u cilju sprječavanja negativnih posljedica postojećih hidroelektrana i regulacija Save.

Da bi se mogao točno procijeniti utjecaj planiranog zahvata na staništa i strogo zaštićene svojte, Strateška studija mora sadržavati rezultate **sustavnih i višegodišnjih (barem niz od 5 godina) istraživanja rasprostranjenosti staništa, te rasprostranjenosti i veličina populacija ugrožene flore i faune**. Navedena istraživanja moraju pokrivati sve zakonom zaštićene svojte koje se nalaze na području lokacija zahvata, te trebaju dati jasne odgovore na slijedeća pitanja:

- Koji su ključni ekološki i drugi procesi koji omogućuju razvoj postojeće biološke i krajobrazne raznolikosti na području ekološke mreže, te funkcioniranje ekoloških sustava?
- Koje svojte žive na području lokacije zahvata i koliko su njihove populacije velike (brojne)?
- Koje će svojte biti zahvaćene planiranim zahvatom i u kojoj mjeri?
- Na koji način će planirani zahvat i posljedice zahvata na vodotoku utjecati na staništa i mrijest ugroženih i rijetkih vrsta riba?
- Na koji način će planirani zahvat i posljedice zahvata na vodotoku utjecati na populacije rijetkih i ugroženih vrsta životinja koje područje koriste za odmor, ishranu i razmnožavanje?
- Na koji način će planirani zahvat i posljedice zahvata na vodotoku utjecati na rijetka i ugrožena staništa?
- Na koji način će planirani zahvat i posljedice zahvata na vodotoku utjecati na postojeće ekološke sustave utjecajnog poplavnog područja (npr. na pojave smanjenja poplava, sušenja šuma, širenja invazivnih vrsta, odvijanje prirodnih sukcesija itd.)?
- Kolika je šteta (ekonomska i ekološka) koja će nastati gubitkom zahvaćenih populacija svojti ili staništa?
- Da li je ta šteta nadoknadiva ili ne? Tko će nadoknaditi (platiti) tako stvorenu štetu?

Zahvat vađenja nanosa iz rijeke Save predstavlja aktivnost koja utječe na hidrologiju i hidromorfologiju vodotoka, kemijske i biološke parametre vodotoka, rasprostranjenost i nastanak staništa, a time i ukupno stanje vodenog ekosustava. Longitudinalna povezanost duž vodotoka podrazumjeva da aktivnosti koje se provode u uzvodnim dijelovima utječu na nizvodne parametre vodotoka, tako da zahvat bez ikakve dileme ima i svoj prekogranični utjecaj na nizvodna područja u susjednim zemljama (osobito Bosnu i Hercegovinu, te dijelom Srbiju).

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode
Croatian Society for Bird and Nature Protection
Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek; www.ptice.hr
tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

Zbog svog utjecaja na sva nizvodna područja Studija **mora detaljno opisati** sve prekogranične utjecaje na nizvodna područja susjednih zemalja, uključujući utjecaje na prirodno vrijedna područja (vidi: <http://www.savariver.com/>), povećanje opasnosti od poplava, povećanje negativnog utjecaja nastalih kao posljedica erozije dna i nedostatka sedimenta, mogućnost održivog razvoja nizvodnih područja itd. Osim detaljnog opisa utjecaja potrebno je u navedenom zemljama sukladno ESPOO konvenciji provesti odgovarajuće javne rasprave.

Zbog svog utjecaja na zaštićene prirodne vrijednosti i međunarodno vrijedna prirodna područja, Studija **mora detaljno opisati i analizirati usklađenost zahvata i svih njegovih mjera i aktivnosti** sa međunarodnim konvencijama iz domene zaštite prirode. To se osobito odnosi na Konvenciju o vlažnim područjima od međunarodnog značaja, osobito kao staništa ptica močvarica (Ramsarska konvencija), Međunarodna konvenciju o zaštiti rijeke Dunav (Dunavska konvencija), Konvenciju o europskim krajobrazima, Konvenciju o biološkoj raznolikosti, te Konvenciju o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonska konvencija).

Zaključak

Na temelju svega gore navedenog, Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode traži da se Studija za provedbu Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za zahvat: „Uklanjanje viška riječnog nanosa u svrhu održavanja vodnog režima i plovnosti rijeke Save od rkm 310,0 do rkm 615,0 na području Sisačko-moslavačke i Brodsko-posavske županije“ Rješenjem **odbaci kao nekvalitetna, te znanstveno i stručno netočna.**

Na temelju svega gore navedenog, Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode traži da se zahvat „Uklanjanje viška riječnog nanosa u svrhu održavanja vodnog režima i plovnosti rijeke Save od rkm 310,0 do rkm 615,0 na području Sisačko-moslavačke i Brodsko-posavske županije“ Rješenjem **proglasi neprihvatljiv za ciljeve očuvanja ekološke mreže,** te sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode i Pravilnika **odbije njegovo izvođenje.**

Nadalje, Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode traži da se za projekt uređenja Save i održavanja plovnog puta provede široka javna rasprava o stvarnim potrebama, ekonomskoj isplativosti, te Strateška procjena utjecaja na okoliš zahvata daljnje izgradnje regulacijskih vodnih građevina, te održavanja plovnog puta putem iskopavanja šljunka i pijeska.

U Osijeku, 14. kolovoza 2014.

Tibor Mikuska, dipl.ing. biologije-ekologije
voditelj projekata

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode
Croatian Society for Bird and Nature Protection
Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek; www.ptice.hr
tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

C/c:

- 1) Gosp. Zoran Milanović, premijer, Vlada Republike Hrvatske
- 2) Gosp. Mihael Zmajlović, ministar, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode
- 3) Gosp. Tihomir Jakovina, ministar, Ministarstvo poljoprivrede
- 4) Gosp. Siniša Hajdaš-Dončić, Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture
- 5) Uprava unutarnje plovidbe, Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture
- 6) Gosp. Matija Franković, Državni zavod za zaštitu prirode
- 7) Javna ustanova „Lonjsko polje“
- 8) Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Sisačko-moslavačke županije
- 9) Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Brodsko-posavske županije
- 10) Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Vukovarsko-srijemske županije
- 11) Europska komisija
- 12) ICPDR
- 13) Ured Ramsarske konvencije
- 14) Nevladine udruge - Svima na koje se odnosi
- 15) Mediji - Svima na koje se odnosi